

VERFILMDE LITERATUUR: OVER DE VERFILMING VAN OLIVETTI 62, EEN NOVELLE VAN ERIEK VERPAELE

Rudi Van Den Bossche

Hoe kunnen we jongeren aanmoedigen om meer literatuur te lezen?
Ik ben geen pedagoog en kan deze vraag slechts als filmmaker beantwoorden.
Hierbij een poging.

A. *In theorie:*

De bioscoop heeft ontegensprekelijk een grote aantrekkingskracht op de jongeren van vandaag.

Handige marketing specialisten spelen hier op in en het merendeel van de commerciële films richt zich dan ook op deze belangrijke doelgroep.

Ik hoef de titels niet op te sommen, ze zijn genoeg bekend – we worden er immers voortdurend mee overspoeld.

Het koppelen van film kijken aan het lezen van boeken is op zich niet zo'n gek idee.

Bovendien is het zo dat flink wat filmproducenten graag een boek laten adapteren om er een film van te maken. In 1998 waren vier van de vijf genomineerde films voor de prestigieuze Academy Award (de Oscar, zeg maar) adaptaties van bekende boeken.

In 1999 waren drie van de vijf geproduceerde films adaptaties.

Twee derden van alle(!) films ooit gerealiseerd zijn... adaptaties.

Er is dus een onmiskenbare link.

Voor mijn debuutfilm Olivetti 82 adapteerde ik het gelijknamig boek van Eriek Verpale (uitg. De Arbeiderspers).

Hoe zijn we tewerk gegaan?

Eerst probeer je als scenarist de ziel van het werk te vatten en je de visie van de auteur eigen te maken.

Eens je zo ver bent, scheur je het werk van de auteur letterlijk en figuurlijk aan flarden.

de verschillende standpunten – het zwart op wit neerschrijven van de bekentenis).

In de film komt de kleur rood (liefde, passie, maar ook de kleur van het bloed, de kleur die het hoofdpersonage uit zijn innerlijke wereld heeft verbannen) nauwelijks voor. Elk rood voorwerp hebben we overschilderd of resoluut verwijderd.

Enkel op het moment van de moord op de minnaar van zijn dochter is er rood. Ook in het midden van de film, wanneer de volwassen dochter voor het eerst in beeld komt, verschijnt er rood (licht) in beeld als indicatie van haar betrokkenheid bij de moord.

Visueel probeer je bepaalde cirkels uit te tekenen:

het verhaal opent met de geboorte van Christus (kerststal) en eindigt met zijn laatste woorden aan het kruis (*lama, lama sabaktani*).

Het verhaal opent met twee mensen (man/vrouw) die elkaar aankijken, veel weten, veel te zeggen hebben, maar zwijgen. Het verhaal eindigt eveneens met twee mensen (inspecteur/beschuldigde) die elkaar indringend aankijken en besluiten om te zwijgen.

De camera grijpt het desolate van de protagonist of duidt zijn connecties met personen en gebeurtenissen uit het verleden. Flarden muziek (de tango) maken bindingen met de ontknopning van de plot.

Dus, terwijl de auteur meester is van het woord dient een filmmaker zijn verhaal via de beeldtaal op te bouwen. Zelfs auditieve hulpmiddelen (klanken, effecten, muziek) worden louter beeldend gebruikt

B. In praktijk:

Terug naar de vraag, hoe jongeren stimuleren om meer boeken te lezen. Na de lezing in Gent, onderweg naar huis, kreeg ik de volgende ingeving. Ik geef ze voor wat ze waard is, want zoals al eerder gesteld, ik ben geen pedagoog en kan de vraag enkel als filmmaker benaderen.

Stel:

De leerlingen krijgen een lijst van literaire werken.

Uit deze boeken kiezen zij (individueel of in groepsverband) het werk dat zij zouden willen verfilmen.

Bladzijde na bladzijde haal je die lagen er uit die je denkt voor je film nodig te hebben.

Misschien verdwijnen er personages, komen er andere bij.

Het heeft immers geen zin om het boek klakkeloos in bewegende prentjes om te zetten. Film is een totaal ander medium dat zijn eigen wetten kent.

Wat mij betreft slaat het veel gehoorde 'ik vond het boek toch beter...' nergens op. De woorden moeten omgezet worden naar een beeldtaal. Hoe meer het beeld kan vertellen, hoe minder men woordelijk moet uitleggen. Een goed scenarist is dan ook iemand van weinig woorden.

Ik denk dat elke individuele lezer bij lezing van een boek eigenlijk precies hetzelfde doet: hij verbeeldt op zijn eigen manier wat de auteur heeft neergeschreven, maakt er in zijn hoofd zijn eigen film van. Hij/zij fantaseert vrijelijk over wat er geschreven staat, ziet de karakters in zijn geest opduiken,...

Een filmmaker zoekt eveneens die beelden op, maar tracht zo mogelijk het literair werk verder op te tillen en een meerwaarde te creëren voor de kijker.

Zo kan Erick Verpale bijvoorbeeld op een uitermate poëtische manier bladzijden vullen over een eenvoudige stoel, de filmmaker kan meestal niet anders dan die stoel in beeld te plaatsen en te laten voor wat hij is.

Toch probeer je de vertelling verder body te geven.

Zo werd er in Olivetti 82 per tijdseenheid voor een bepaalde kleur gekozen, die de symboliek van de sequenties moest onderschrijven.

- *kort toelichting: de benamingen sequenties en scènes worden dikwijls verkeerd gebruikt. Een scène is een eenheid van tijd en ruimte, een sequentie is een verzameling scènes die een gemeenschappelijk thema of actie hebben. Bijvoorbeeld: de ondervraging van een getuige kan opgebouwd zijn in meerdere scènes, het is een sequentie.*

De opening van de film - die zich voornamelijk bezighoudt met de harde katholieke moeder - zit gebed in voornamelijk blauwe (koude) tinten.

De Joodse periode kent een overwegend geel kleuren pallet (de warmte van de vaderfiguur).

Het vervolg speelt zich af in groene tinten (het hoofdpersonage trouwt en er breekt een tijd van vernieuwde hoop aan).

Alles cumuleert tot een dramatische ontwikkeling (de moord op het zusje) en dit betekent een nieuw vertrekpunt in het politie-onderzoek.

Van dan af worden de contrasten feller (zwart/wit: als kleur en opdeling van

Er wordt gewerkt naar een (fictief) filmfestival.

Om hun film voor te stellen op dit festival moeten ze een marketing pakket samenstellen.

1. Het maken van een synopsis van de film.
2. Het opstellen van een technische fiche.
(op deze fiche vullen ze in hoe ze de film denken te maken)
  - Wordt het een Nederlandse of een Engelstalige film?
  - Wie gaat de film regisseren? (*binnen/buitenlandse regisseur*)
  - Hoe lang duurt de film?
  - Op welke locaties wordt de film opgenomen? (*steden, plaatsen in binnen/buitenland*)
  - Casting: lijst van personages opstellen: welke acteur/actrice (*internationaal of internationaal*) kiezen ze uit voor de rollen (*hoofdpersonage, nevenpersonages*). -- Wat zijn de karaktereigenschappen van die personages? (*duiding waarom ze deze acteur/actrice hebben gekozen*)
  - Welke muziek zou je gebruiken?
  - Zitten er speciale effecten in?
  - Wanneer wordt de film uitgebracht? (*kerst, zomervakantie, enz.*)
  - ...
3. Het uitschrijven van een speelscène. (*actie en dialogen – kan eventueel voorgelezen/ gespeeld worden*)
4. Het maken van een pitch line (slagzin die de film moet doen verkopen).
- Zo werd bijvoorbeeld de film *Alien* voorgesteld als '*Jaws in Space*'.
5. Promotiemateriaal. – dit is facultatief: een affiche voor de film ontwerpen (*tekening, collage, enz.*)
6. Ieders pakket wordt enkele weken vóór het festival opgehangen in de klaslokalen of in de gangen, zodat de medeleerlingen kunnen zien welke films hun concurrenten zullen zijn op het festival en er een mening over kunnen vormen.
7. Uitreiking van de Prijs van het Festival.

Er wordt een *'Prijs van het Publiek'* gekozen (de leerlingen onderling) en een *'Prijs van de Jury'* (de leerkrachten).

Eventueel kan ook een *'Prijs van de beste vertolking'* (meest interessante personage in de boeken), *'Prijs voor het beste scenario'* (de uitgeschreven scène), enz. worden uitgereikt.

Op deze manier maken de leerlingen op een boeiende, sexy manier kennis met de inhoud van andere boeken (die ze als films gaan beschouwen) wat hen openlijk aanzet om het boek in handen te nemen.

Ik denk ook dat de informatie toegankelijker wordt en bij de leerlingen beter beklift.

Indien mogelijk zou ik hun 'filmfestival' laten plaatsvinden op het moment dat er daadwerkelijk een filmfestival doorgaat met veel media-aandacht, bijvoorbeeld Filmfestival van Cannes (mei) of van Gent (oktober).

En wat mij betreft mag dit zelfs een beetje feestelijk omkaderd worden, een drankje, enz.